

שיל"ת

קונטרס

דפי יד שנו

על סדר הדף היומי

קובץ ביאורים והערות על סדר הדף היומי שנתלכנו
בלימוד בצוותא על ידי

הר"ד זלמן חיים הומינר הי"ו
והבה"ח יוסף יצחק גולדשטיין הי"ו

יוצא לאור ע"י

ארגון שיעורי תורה שע"י קהילת קרעטשניף

גליון קא שנה ג' שבת נח חודש חשון שנת ה' תשפ"ג לפ"ק

כתובות קז. - קיב: נדרים ב. - ב:

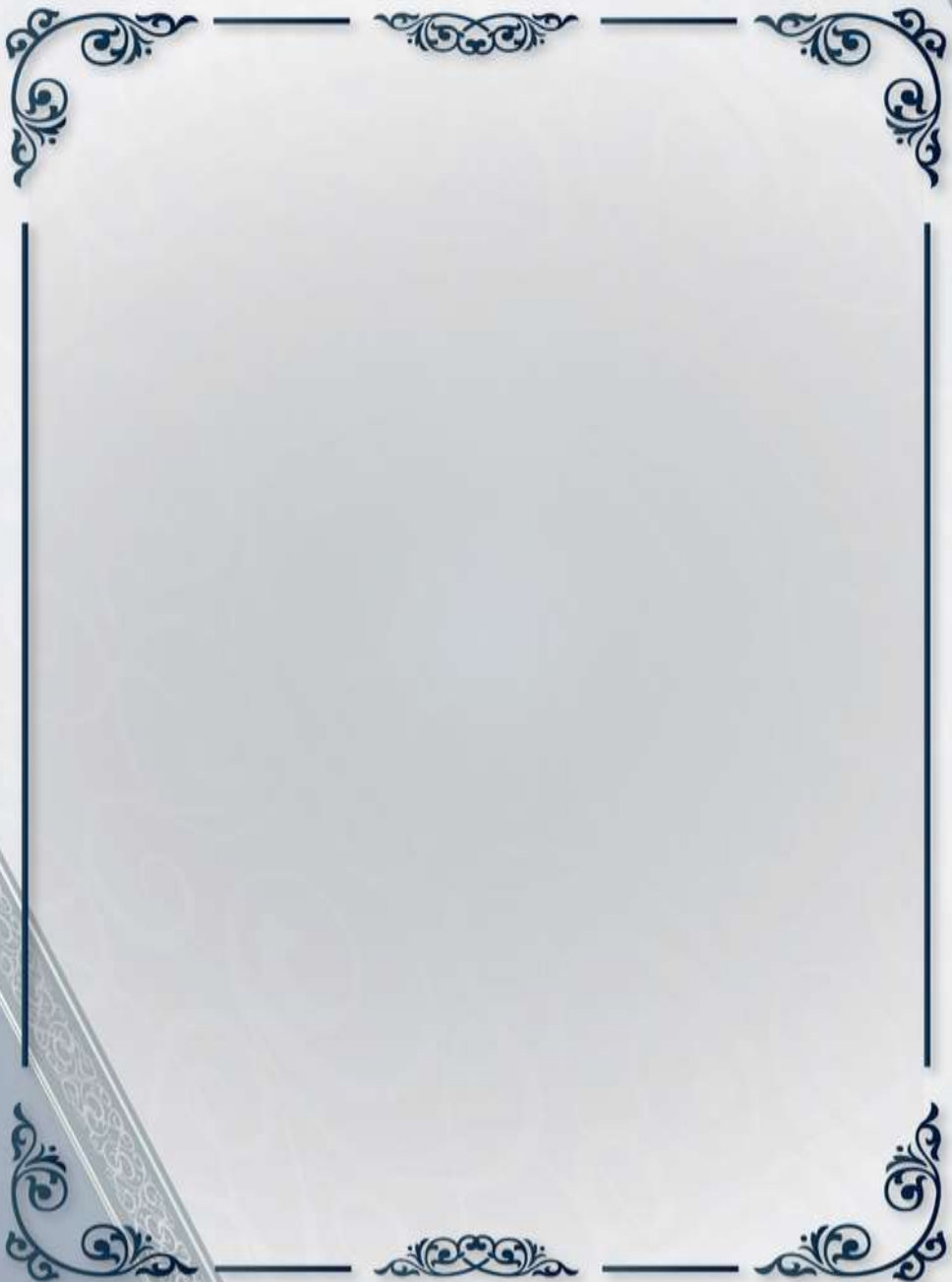
**קוראים המעוניינים להצטרף לרשימת תפוצה במייל
ניתן לפנות לכתובת המייל
sh0533132203@gmail.com**

להנצחות וכן לכל ענייני הגליון ניתן לפנות
להר"ר זלמן חיים הומינר בפל" 053-3132203

נ.ב. הביאורים וההערות נכתבו תוך כדי לימוד ואפשר ונפלו טעויות
ולכן נבקש מכל מי שיש לו הערות או הארות אם יוכל לשלוח בכתב
לכתובת מייל הנ"ל.

פרנס השבוע

מה בגליון?

- מה שאמרו בגמ' דשמואל אמר לך למאי ניהוש לך אי משום מעשה ידיה קטנה לא ספקה, והיינו שצדור לן דקטנה אין מעשה ידיה מספקה, וקשה דלעיל אמרו דהנפק"מ בין רב פפא לרב זביד הוא בקטנה ספקה, משמד כן שייד שיהא מעשה ידיה של קטנה מספקה? (הערה שמ"א)
- מה שדייקו בגמ' על השבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיואלא בו דהא כמותו הלכה בכולהו, לרש"י דביאר דכיואלא בו היינו התנא סובר כמותו ובאדמון היינו ר"ג, קשה איך שייד לומר שלא יהא הלכה כיואלא בו ואילו הלכה כמותו כן יהא, הרי באותם מקומות שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא שייד למימר הכי, דאם הלכה כמותו ממילא הלכה גם כיואלא בו, דהרי באותם מקומות ר"ג סובר באדמון? (הערה שמ"ה)
- בגמ' במה אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפיה ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא לאדמון, לריד ביאור מה הקושיא מאי טעמא לאדמון, הרי יש לומר בפשיטות דשיטת אדמון היא דתלינן דבקלרה יש לו דרך, דכך מסתבר לומר דהדרך של השדה עצדינן בקלרה, וממילא גם אם יש כאן ארבעה בני אדם יכול להוילא את הדרך הקלרה מאותו אדם שהדרך עוברת אללו, ומאי איכפת ליה לאדמון כלל אם יש כאן ארבעה בני אדם או אחד? (הערה שמ"ז)

• מה דתירלו בגמ' על הקושיא מעיר לכרך מאי טעמא, מהא דר' יוסי בר חנינא דלמד דישיבת כרכים קשה מויברכו העם וכו', קשה איך תירלו על זה צמה שהביאו ראייה מן הכתוב דישיבת כרכים קשה, הרי עדיין אין כאן טעם למה ישיבתה קשה וצמה היא קשה? (הערה פ"נ)

• מה שהקשו בגמ' הא גופא קשיא דמהרישא משמע דצתר שעבודא אזלינן ובסיפא משמע דצתר גוביינא אזלינן, קשה דהרי אפשר דזהו כוונת המשנה, כיון דהכל מעלין לירושלים ואין הכל מוילאין, ממילא כל אחת נחשבת מאנשי ירושלים גם אם בתחילה היתה בחוץ, כיון דלריכה לעלות לירושלים דינה כירושלים וכמו שעלתה באמת אח"כ, ובאמת אין מכאן ראייה לא דצתר שעבודא אזלינן ולא דצתר גוביינא אזלינן, אלא דדין מיוחד הוא גבי א"י וירושלים? (הערה פנ"א)

• מה שלמד רב יהודה דכל הדך בצבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר הוי ליון המלטי יושבת בת בצבל, קשה דמניין לו לרב יהודה ללמוד דהוי ליון היינו שקראם ליון, הרי אפשר לומר דכוונת הכתוב לומר ליושבת בת בצבל המלטי לליון, וזהו פיסוקו של פסוק זה "הוי, ליון המלטי, יושבת בת בצבל", דכך מסתבר יותר דהרי להיכן יש להם להימלט אם לא לליון? (הערה פנ"ו)

• מה דכתב הר"ן דבאמת אין שבועה בלשון נדר מעיקר שבועה הוא, אלא מהני מדין יד שבועה, קשה דבתוס' כתב דמה שלא אמרו גבי שבועות כינויי שבועות כשבועות כמו שאמרו גבי נזירות, זהו משום דלית בהו בשבועות ידות? (הערה ג')

דף קז ע"א

דף קז ע"ב

שמ. בגמ' רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה אי נמי קטנה וספקה. צריך ביאור מהו הקושיא מאי בינייהו, הרי בפשיטות איכא בינייהו אם יכולה להשתמש במעשה ידיה, דהרי אם החשש שצררי אתפסה אסורה להשתמש במעשה ידיה דהרי שלו הוא, ואין חילוק אם ספקה או לא ספקה, אם קטנה או גדולה, ומשא"כ אם החשש הוא דאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, מ"מ תוכל להשתמש במעשה ידיה בשביל מזונותיה, דהרי אם אמר לה כן הרי שלה היא, ואפי' אם לא אמר לה כן, מ"מ תוכל להשתמש משום דבכהאי גוונא ודאי הוא חייב לה מזונותיה ונתיר לה להשתמש בהם דפסקינן לה מנכסיו, וקשה למה לא ביארו כן בגמ', ולמאי הקשו כלל מאי בינייהו, וצ"ע.

שמא. בגמ' אמר לך שמואל הכא למאי ניהוש לה אי משום צררי צררי לקטנה לא מתפס ואי משום מעשה ידיה קטנה לא ספקה. היינו דכאן אמר שמואל דקטנה אין די במעשה ידיה לספקה. וקשה דלעיל בע"א אמרינן דהנפק"מ בין רב פפא לרב זביד הוא באופן של קטנה וספקה, משמע דכן שייך גם לשמואל עצמו שיהיו מעשה ידיה של קטנה מספקה, ולמה אמר כאן דדבר ברור הוא שאין זה מספקה, וצ"ע.

שמב. במשנה מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבז את מעותיו. לכאורה משיטת רב חנן כאן קשה על הא דאמרו לעיל דגם רב חנן מודה דיהבינן לה מזונות, וכל מהלוקתם רק לגבי שבועה, דכאן משמע דלא יהבינן לה מזונות ולכך איבד את מעותיו, דאם כן יהבינן לה מזונות למה לא יצטרך הבעל לשלם לאותו שזנה את מעותיו.

ועיין רש"י דדייק כאן דבאמת בסתם יהבינן לה מזונות, ולכך אם לוותה מאותו אדם מעותיו למזונותיה, חייב בעלה לשלם לה מזונות והיא תשלם לאותו אדם, ורק כאן באופן ששילם לה מעותיו בלא הלוואה אלא שרצה לקבל צעותיו מיד בעלה עצמו, זה איבד מעותיו דאומר לו בעלה לא אמרתי לך הלוני ואני אפרע.

דף קה ע"א

שמו. בגמ' ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוחה על מנת שלא לפרוע. ביאר רש"י דמיירי שלוחה מן המלוה על מנת שלא לפרוע עד שירצה ולא יוכל הנושה ללחצו, וצריך ביאור כוונתו, אם איירי שלא התחייב כלל לפרוע, או שהתחייב לפרוע רק מתי שירצה, והיינו שהפרעון מחוייב הוא רק אינו יכול ללחצו בזמן. ולכאורה אם איירי שמחוייב לפרוע רק בלא זמן, א"כ עדיין יקשה דכן יש לו ללוח הנאה

מכך שפרע לו זה את חובו, דאפי' דלא היה לא לחץ מן הנושה מ"מ את חיובו שילם זה. ואולי באמת איירי שלא התחייב כלל לפרוע, ונתן לו המלוה את הכסף בכעין מתנה, רק שלא רצה שירגיש הלוח בטובתו ולכך אמר לו אם תרצה תפרע לי, דממילא אין ללוח שום הנאה מעצם פרעון החוב דכלל לא היה מחוייב בכך.

דף קה ע"ב

שמו. בגמ' אלא הב"ע דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך ואמר ליה אידך שמן להד"ם קנקנית נמי חמשה אית לך וחמשה לית לך אדמון אומר וכו'. היינו דאדמון סובר דיש בלשון גם קנקנים ולכך אם הודה בחלק מן הקנקנים הוה מודה במקצת וכבר נשבע על שניהם בגלגול. יש לברר מה יהא הדין לאדמון באמר לו קנקנים יש לך אצלי, אבל קטנים יותר ולא של שמן, אם בכהאי גוונא הוה מודה במקצת כיון דהוא מודה

שחייב לו קנקנים רק אומר שקטנים היו, או שהיות ואין אלו קנקנים של שמן אלא אחרים הרי זה טענו היטין והודה לו בשעורים, כיון שהוא כשדרש ממנו הקנקנים תלאם בשמן שבתוכם, וממילא קנקנים יותר אין זה כלל מה שדרש ממנו, וא"כ לא הוה מודה במקצת, וצ"ע בזה.

דף קט ע"א

שמה. בגמ' אלא ה"ק שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו. לרש"י דביאר דכיוצא בו היינו התנא שסובר כמותו ובאדמון היינו ר"ג, קשה איך שייך לומר שלא יהא הלכה כיוצא בו ואילו הלכה כמותו כן יהא, הרי באותם מקומות שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון לא שייך למימר הכי, דאם הלכה כמותו ממילא הלכה גם כיוצא בו, דהרי באותם מקומות ר"ג סובר כאדמון, ודוחק לומר דהכוונה

היא דאין הלכה כיוצא בו היינו רק כשיש כיוצא בו, ולמימר דהלכה כמותו בכל השבעה, דא"כ היה די לומר דהלכה כמותו ותו לא, ולמאי בעינן לומר דאין הלכה כיוצא בו. ועיין בתוד"ה שני דברים דהביא פי' ר"ח דביאר דכיוצא בו היינו דינין הדומין לו, ולפי זה ניחא דבאמת רק באדמון הלכה ולא בדינין הדומין לו, אבל לרש"י קשה, וצ"ע.

שמו. בגמ' והאמר ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אמר אין לא אמר לא. היינו וממילא יקשה על מה שאמרו דהלכה כאדמון גם במקום שלא אמר ר"ג דהלכה כמותו, דמחזקיה משמע דרק כשאמר ר"ג הלכה כמותו. אבל באמת קשה דמניין לגמ' לדייק מחזקיה דאמר אין לא אמר לא, אדרבא יש לומר דכוונת חזקיה היתה דדוקא במקום שאמר ר"ג הלכה כאדמון אזי אומרים דהלכה כר"ג והיינו כאדמון, אבל במקום

שלא אמר ר"ג דהלכה כאדמון אין הלכה כר"ג והיינו דלא כאדמון, אלא איפכא דהלכה כאדמון גם כשלא אמר ר"ג כן, וממילא יהא ביאור דברי חזקיה ממש כמו שאמרו עכשיו בגמ', וא"כ קשה לא ביארו כן בגמ'. ואולי יש לומר דאם היה נכון דתמיד הלכה כאדמון למה ליה לחזקיה לומר דבכ"מ הלכה כר"ג, וכדי שנדייק מכך דבמקום שלא אמר ר"ג אין הלכה כר"ג, היה לו לומר בפשיטות דבכ"מ הלכה כאדמון, ולמה ליה לדבר כלל משיטת ר"ג, אלא ודאי דאין כן ביאור דבריו, וכוונתו לומר דאם אמר אין ואם לא אמר לא, ולכך חזרה בה הגמ' מהו"א זה.

דף קט ע"ב

שמו. בגמ' אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוח ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון. לכאורה צריך ביאור מה הקושיא מאי טעמא דאדמון, הרי יש לומר בפשיטות

דשיטת אדמון היא דתלינן דבקצרה יש לו דרך, דכך מסתבר לומר דהדרך של השדה עבדינן בקצרה, וממילא גם אם יש כאן ארבעה בני אדם יכול להוציא את הדרך הקצרה מאותו אדם שהדרך עוברת אצלו, ומאי איכפת ליה לאדמון כלל אם יש כאן ארבעה בני אדם או אחד. והביאור הוא כרש"י דביאר במשנה דשיטת אדמון שאמר ילך לו בקצרה אינו משום דכך מסתבר, אלא דשיטתו הוא שיכול להוציא איזה דרך מבעל השדות, מ"מ אומר לו אדמון דיקח הדרך שהיא הכי קצרה כדי שלא יקח מבעל השדות הרבה מן שדהו, וממילא לכך הקשו דבארבעה דכלל אינו יכול ליקח מאחד מהם דרך, דהרי כל אחד יטען שהדרך היא אצל השני, א"כ מאי טעמא דאדמון דכן נתן לו דרך. ובאמת הטעם שלא ביאר רש"י במשנה כמו שאמרנו דמחמת הסברא הוא, זה משום דבאמת אין בדבר זה סברא, דהרי אין בעל השדה מקבל דרך

עם שדהו ממילא, אלא צריך לקנות לו דרך באחת מרוחות השדה, ולכך אפשר שיקנה לו דרך גם אם היא ארוכה, כיון שהיא היתה לו בזול יותר מן הקצרה, וממילא אין סברא ליתן לו את הקצרה בשביל סברא דבאמת אין סברא בזה.

שמה. בגמ' כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה זכו' ורבנן סברי אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעווי דינא בהדייהו. היינו דהיות והוא עומד במקום אלו שמכרו לו, ממילא אינו יכול בעל השדה שבאמצע לדרוש ממנו ליתן לו דרך באחת משדותיו, דעל כל שדה יכול לומר לו שהדרך הוא בשני. אבל קשה דמאי איכפת לן מה שהוא עומד במקום אלו שמכרו לו, הרי מ"מ עכשיו שכל הד' רוחות שלו הם, ודאי באחת משדותיו יש לו לבעל השדה שבאמצע דרך אצלו, ולמה לא יוכל להכריחו ליתן לו דרך היכן שהוא, ואפי' שבעל השדות הוא יש לו זכות להחליט באיזה שדה יתן לו

דרך, מ"מ איזה שהוא דרך חייב ליתן לו, דהמציאות הוא דהדין אם בעל השדה שבאמצע דבאחד מהם יש לו דרך, וצ"ע.

דף קי ע"א

שמט. בגמ' ולרב נחמן מאי חזית דאתי בעל זיבורית ברישא ליתי בעל בינונית ברישא וליגבי זיבורית וליהדר וליגבי ניהליה. היינו דבאופן שיקדים בעל הבינונית ויגבה מבעל הזיבורית עדיין לא יהא שום תועלת מכך, דהרי בעל הזיבורית יגבה ממנו אותו זיבורית שלקה הימנו, דהרי אין לו לקחת מבעל חוב את העידית שבנכסיו, וממילא עדיין יקשה הפוכי מטרתא למה לי. אבל צריך ביאור מה הקושיא כלל הרי יש לומר דהיות ובאו שניהם לגבות זה מזה, ממילא יגבו באותו זמן זה מזה וזה מזה, וממילא יהא בכך תועלת דבעל הזיבורית יקבל בינונית ובעל הבינונית יקבל זיבורית, דהרי בזמן הגביה לא יהא להם עדיין שדה אחר. וצריך לומר

דלא שייך לדייק כ"כ שיהיו באותו זמן ממש, וא"כ אפשר שיהא בעל הבינונית זוכה בשדה הזיבורית קודם, ובכך יהא בעל הזיבורית זוכה רק בזיבורית שלו ולא בבינונית דהיא עידית של בע"ה, וא"כ עדיין לא יהא תועלת בהפכי מטרתא, ולכך עדיין יקשה דרק באופן שיקדים בעל הזיבורית יהא תועלת ומניין לנו שהוא קודם.

דף קי ע"ב

שנ. בגמ' אלא מעיר לכרך מאי טעמא מסייע ליה לר' יוסי בר חנינא דאמר ר' יוסי בר חנינא מניין שישבת כרכים קשה שנאמר ויברכו העם וכו'. צריך ביאור דקושיית הגמ' מאי טעמא היה מה הטעם לומר דישבת כרכים קשה, ובמה תירצו על זה במה שהביאו ראיה מן הכתוב דישבת כרכים קשה, הרי עדיין אין כאן טעם למה ישיבתה קשה ובמה היא קשה, ואפי' דרש"י ביאר דהיא

משום שאין שם אויר כבעיר, מ"מ בגמ' לא כתבו כן בהדיא, ובאמת יקשה למה מה שברור לרש"י לא היה ברור לגמ' דהרי הקשו מאי טעמא. וצריך לומר דודאי ידעה הגמ' מביאור זה של רש"י דמחמת שאין שם אויר כבעיר ישיבתה קשה, רק דאין זה חסרון כ"כ לומר כן בלא ראיה מן הכתוב, ודווקא החילוק מעיר לכרך דבעיר אין כל מילי כבכרך ברור לן דישבתה קשה ואין צריך לכך ראיה, אבל על אויר אם לא שהיו מביאים ראיה מן הכתוב לא היה ברור לן דבכך הוי ישיבתה קשה, ולכך ניהא לן במה שהביאו הראיה מן הכתוב. אבל אם נכון הוא דבעינן להביא ראיה מן הכתוב, למה נקטו בגמ' דהמשנה מסייע לר' יוסי בר חנינא, הרי היה לה לומר דכדי לבאר המשנה בעינן להביא הראיה שלמד ר' יוסי בר חנינא, ולמה נקטו איפכא. וצריך לומר דזהו כוונת הגמ' דמסייע לר' יוסי דטוב למד, דגם המשנה

ודאי למדה מפסוק זה כן, דאל"כ מניין לה דבכך ישיבתה קשה. **שנא.** בגמ' הא גופא קשיא קתני נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלינן אימא סיפא וכו'. היינו דבסיפא משמע איפכא דאזלינן בתר גוביינא. אבל קשה מה קושיא היא כלל, הרי אפשר דזהו כוונת המשנה, כיון דהכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין, ממילא כל אחת מאנשי ירושלים נחשבת גם אם בתחילה היתה בחוץ, כיון דצריכה לעלות לירושלים דינה כירושלים וכמו שעלתה באמת אח"כ, וכן באופן הפוך שהיתה בירושלים ויצאה, כיון דאין מוציאין מירושלים ממילא כייפינן עלה דינא דירושלים וכמו שהיתה שם, דבאמת אין לה לצאת משם, ובאמת אין מכאן ראיה לא דבתר שעבודא אזלינן ולא דבתר גוביינא אזלינן, אלא דדין מיוחד הוא גבי א"י וירושלים. ובכך גם יהא ניהא מה עניין דין זה של מעות כתובה לכאן, דלפי מה שאמרנו

ניהא דדין מעות הכתובה תלוי בדין זה של הכל מעלין לירושלים. ולפי זה גם יהא ניהא מה שקשה על סוף דברי המשנה דהנשוא אשה בקפוטקיא וגרשה שם דנותן לה ממעות קפוטקיא, דלכאורה מה החידוש בזה, וכי אין זה ברור דאם גם השעבודא וגן הגוביינא היו בקפוטקיא דיתן לה מעות משם, ומה בא התנא לחדש כאן, אלא לפי דברינו ניהא, דאפי' דאמרנו דהכל מעלין לירושלים ואין מוציאין, וא"כ לת"ק כל איש ישראל ואשה ישראלית היה להם לדון הכל כמעות ירושלים, דהרי אמרנו דאזלינן בתר דין זה גבי מעות כתובה, ומאי שנא אם היו בירושלים או לא, וזה בא התנא לחדש דבכהאי גוונא דלא היו כלל בירושלים לא אמרינן דין זה, ורק כשהיו חלקם בירושלים הוא גובר בין אם השעבוד היה שם ובין אם הגביה היה שם, אבל כשלא היו שם כלל לא אמרינן דין זה. ובאמת קשה מה הקשו בגמ' כלל, וצ"ע.

דף קיא ע"א

לאיסורו למאי בעינן עוד ב' אלו,
וצ"ע.

שנב. בגמ' ורב יהודה אם תעירו ואם תעוררו כתיב ור' זירא מיבעי ליה לכדר' לוי דאמר שש שבועות הללו למה וכו'. היינו דהיה קשה על רב יהודה דמניין לו ללמוד איסור ליחיד לעלות לארץ, והרי כל הג' פסוקים דלעיל בעינן לג' שבועות כדר' יוסי בר חנינא, וא"כ לא אייתר ליה לימוד לאיסור זה, ועל זה תירצו בגמ' דזה למד מדכתיב אם תעירו ואם תעוררו דכתיב בכל הג' פסוקים הללו, וביאר רש"י דבכך למידים מכל אחד מפסוקים אלו ב' שבועות ולא רק אחת. אבל א"כ קשה על רב יהודה דלפי זה יש כאן שש שבועות, ובשלמא ד' שבועות בעינן לג' דר' יוסי בר חנינא וחד לאיסור על היחיד לעלות לארץ, אבל ב' אלו שנשארן למאי בעינן, ובשלמא על ר' זירא לא קשה מידי, דהרי בעינן הכל לשש שבועות כדר' לוי, אבל לרב יהודה דלא סבר כר' לוי דא"כ לא יהא לו לימוד

שנג. בגמ' ואינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את הקץ. ביאר רש"י שלא יגלו נביאים שביניהם את הקץ. צריך ביאור דאם הוזהרו נביאים שלא לגלות את הקץ לאיזה צורך נתגלתה להם כלל, דאם צורך הוא שיתגלה הקץ לאי מי, למה לשאר אינשי לא נתגלה, ואם אסור לו להתגלות למאי להם כן נתגלה. ואולי יש לומר דלכך גילה הקב"ה את הקץ לנביאים כדי שיהא בכוחם לעודד ולהתנבא לישראל על הקץ שיהיה, דבלא שהם היו יודעים זמן הקץ היה קשה להם להתנבאות על הדבר נגד כל ישראל שהיו מתיאשים מן הגאולה מרוב צרותיהם, ולכך להם נתגלה שידעו בבירור על זמנו ובכך יוכלו לתת תקוה לישראל לעודדם על הגואל שודאי יבוא ויגאלם, ומה שלכל ישראל נאסר גילוי זמנו, זהו משום שלא רצה הקב"ה שיתיאשו ישראל מן הגאולה

היות ונמשך הדבר כ"כ הרבה שנים כמו שענינו רואות.

שנה. בגמ' אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתוב התם וכפר אדמתו עמו. צריך ביאור דהרי הלימוד כאן הוא דהקבורה בארץ הוא מכפר כהמזבח, וא"כ למה אמר רב ענן דהוא כאילו קבור 'תחת' המזבח, הרי דרך הכפרה במזבח היא עליו ולא תחתיו, ולמה לא אמר כאילו שמו על גבי המזבח. ואולי ממה דכתיב מזבח 'אדמה' תעשה לי למידין דאדמת המזבח דהיינו תחתיו היא חלק מן המזבח עצמו, וממילא גם כשהיא קבור תחת המזבח הרי היא כנמצא על גבי המזבח, וממילא ניהא יותר לומר קבור תחת המזבח דכך היא דרך הקבורה דבאדמה הוא והיינו תחתיו.

שנה. בגמ' מהו למיחת וליבמה אמר ליה אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שחרגו והוא ירד אחריו. היינו דלא התיר לו לירד כדי לקיים מצות יבום. וראיתי

מקשים דהרי מצינו דכדי לישא אשה מותר לירד לחו"ל, ותירצו מתוס' בע"ז (יג. ד"ה ללמוד) דביאר דזה דווקא כשדעתו לחזור, אבל להשתקע שם בשביל כך אסור. וא"כ לכאורה עדיין קשה דלמה לא יתיר לו ר' חנינא לירד כדי לחלוץ ומיד לחזור דהרי בדעתו לחזור מותר. ויש לומר דבאמת רק בשביל יבום אסר לו, אבל כדי לחלוץ התיר לו לעלות, ומשום דדעתו לחזור הוא, ומה שאסר לו הוא רק לייבם ולהשתקע שם. ולפי זה יתורץ איך אסר לו לקיים מצוה דאורייתא בשביל כך. או יש לומר דבאמת גם לחלוץ אסר לו, דרך כדי לישא אשה הותר לירד אבל כדי לחלוץ דאין בזה משום קיום העולם כמו לישא אשה לא הותר, ומה שיקשה איך אסר לו לקיים מצוה דאורייתא, סבר ר' חנינא דעל האשה לבוא לארץ אם היא רוצה שיחלוץ לה, ואם לא תבוא אינו צריך לילך אחריה כדי לחלוץ לה.

שנו. בגמ' אמר רב יהודה כל הדר בכבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר הוי ציון המלטי יושבת בת כבל. היינו שלמד רב יהודה דהוי ציון דהפסוק קורא לציון היושבת בת כבל שתמלט משם. אבל קשה דמניין לו לרב יהודה ללמוד דהוי ציון היינו שקראם ציון, הרי אפשר לומר דכוונת הכתוב לומר ליושבת בת כבל המלטי לציון, וזהו פיסוקו של פסוק זה "הוי, ציון המלטי, יושבת בת כבל", דכך מסתבר יותר דהרי להיכן יש להם להימלט אם לא לציון, וצ"ע.

שנו. בגמ' יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחו"ל חיים למה הטריח את בניו שמא לא יזכה למחילות. עיין במהרש"א שכבר הקשה דיעקב אבינו שצדיק גמור היה למה חשש שלא יזכה למחילות, והרי עכשיו אמרנו שאין לו לחשוש דלכך הקשו למה הטריח את בניו. ואין לומר דחשש שמא יגרום החטא וכדמצינו שחשש

בשביל כך מעשיו בדרכו מחרק, דדוקא שם דמיירי לעתיד חשש שמה יעבור על חטא ויגרום לו שלא יעמוד לו הבטחת הקב"ה, כי בחייו בכל רגע יכול לעבור על חטא ויגרום, אבל עכשיו שמיירי שעמד למות ויודע שהיה צדיק גמור אין לו עוד לחשוש, וממילא למה חשש שלא יזכה למחילות. וכדי לתרץ קושיא זו יש להקדים בביאור דברי אב"י דמחילות נעשות להם בקרקע, דבפשיטות ביארו דהיינו שעומדים על רגליהם וחיים כבר בחו"ל, והולכים דרך המחילות לארץ ישראל, וממילא אין צריכים עצמותיהם להתגלגל לארץ. אבל אולי יש לבאר דמחילות היינו שהוא כמין רצועה שיוצאת מארץ ישראל עד למקום קבורתם, ונעשה בהם קדושת א"י וממילא לכך יכולים לעמוד על רגליהם במקומם, והיינו שנחשב להם כמי שנקברו בא"י, וממילא לפי זה ניהא למה חשש יעקב שלא יזכה לכך, דביעקב כתיב שאמר לו הקב"ה ואנוכי אעלך גם עלה, והיינו

שיעלוהו מחו"ל לארץ, וא"כ לא שייך שייעשה לו מחילות להביא א"י למקום קבורתו, דבו נאמר עליה דווקא לא"י עצמה, וממילא עדיין חשש מצער גלגול עצמות, ולכך היה לו להטריח בנוי להעלותו לארץ.

שנה. בגמ' ואם אין אתה עולה הזהר בשלשה דברים אל תרבה בישיבה שישיבה קשה לתחתוניות וכו' צריך ביאור מה עניין מה שאם אינו עולה לארץ ישראל לעניין שיזהר בג' דברים הללו, וכי אם יעלה לא"י אינו צריך להזהר בדברים הללו בא"י. ויש לומר דנתכוונו לומר לו דאם אין אתה עולה לא"י ממילא לא תשמע דברים הללו שלימדו בא"י, וממילא לכך חידשו לו מה שלימדו בא"י דבעינן ליזהר בג' דברים הללו, אבל ודאי אין נפק"מ בזהירות דברים הללו בין חו"ל לא"י. ולפי זה ניהא מה דכתיב לקמן בגמ' במה דשלחו ליה, וכן אמרו יצחק ושמעון ואושעיא אמרו דבר אחד, דלכאורה וכן אמר הראשון מיותר, דדי לכתוב

יצחק ושמעון ואושעיא אמרו דבר אחד, אלא וכן אמרו עולה על הא דלעיל דלכך אמרו לו ג' דברים הללו דכך אמרו בא"י, וכדי שגם ידע גם הוא ליזהר בהם שלחו לו כן.

דף קיא ע"ב

שנפ. בגמ' ואמר ר' חייא בר יוסף עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת וכו' ומשירה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו. צריך ביאור לפי ר' חייא בר יוסף דמוציאה הארץ גלוסקאות למאי בעינן חטה כדקל ותשיר סולת, הרי כבר ממילא יש לו גלוסקאות מוכנות ולמאי הוא צריך לטארוח ולהכין בביתו מסולת זו. ודוחק לומר דנחלקו ר' חייא בר יוסף ומימרא זו. ואולי יש לומר דאפי' שיש גלוסקאות מוכנות, מ"מ אדם רוצה להכין גם בביתו ובכך יזכה במצוות תרום תרומות ומעשרות ולהפריש חלה וכדומה, ומשא"כ בגלוסקאות נראה בפשיטות

יין. וצריך לומר דהעונש הוא על מירחתו, דאם היה עושה הדבר ע"י אחרים בכמה אשכולות מועטים היה די לו לכל היין הנצרך לו, והיות וביטל תורה בשביל זה לכך היה צריך לטרוח ביותר אשכולות להוציא יינם.

דף קיב ע"א

שפא. בגמ' איתו קמייחו אפרסקא דהוה כאילפס כפר הינו וכו' אכלו שלישי והפקירו שלישי ונתנו לפני בהמתן שלישי. צריך ביאור דאם היו צריכים את השלישי השני בשביל למתן, למה אמרו בגמ' קודם דהפקירו שלישי ורק אח"כ דנתנו לפני בהמתן שלישי, הרי אין דרך האדם להפקיר קודם שגמר הצטרכויותיו, וממילא קשה למה הפקירו שלישי קודם שנתנו לבהמתן לאכול. ואולי יש לומר דאיירי שהקירו את השלי השני לעניים וכדומה, דהם קודמין לבהמתן, ולכך הביאו לבהמתן רק את השלישי השלישי, וזהו דלא כמו שמצינו במסכת

דאינו חייב בהם. וצ"ע באמת בדין גלוסקאות אלו לגבי מצוות תלויות בארץ אלו כתרומות ומעשרות. אבל באמת עדיין קשה דא"כ למה אמרו דממנה דהיינו מן הסולת פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, דאם רק בשביל מצוות צריך הוא להם למה כל פרנסתו יהא מהם, די לו בקצת לצורך המצווה, ואילו לפרנסתו יקה הגלוסקאות. ואולי יש לומר דמה שאמרו פרנסתו אין הכוונה שממנה יתפרנס, אלא רצה לומר דנעשה נם ויתרבה מלא פסת ידו עד כדי שיעור חלה וכדומה, דאילו במלא פסת ידו סתם לא יוכל לקיים המצוות.

שפ. בגמ' והפקרתי יותר מחציה אמר ליה אי לאו דאיפגרת הוה עבדא טפי. ביאר רש"י דזהו עונש הבטול, דבכל יום שביטל תורה נתמעט כמות היין מכל אשכול. אבל צריך ביאור מאי עונש הוא זה, הרי ממילא לא היה צריך לכל היין שיצא מן כרמו, דהרי הפקיר חציו, ובמה נענש דהוציא האשכול פחות

ברכות (מ.) שאסור לאדם שיטעום עד שיתן מאכל לבהמתו, והיינו דהם סברו דאדם קודם לבהמה בכל גוונא, ולכך גם לגבי הפקירן הפקירו לשאר אינשי קודם שנתנו לבהמתן.

שם. בגמ' אמר ארין הכניסי פירותייך למי את מוציאה פירותייך לערביים הללו שעמדו עלינו בהטאתינו לשנה איקלע ר' הייא להתם חזנהו דהו קיימי כעיזי. היינו דקטנו ממה שהיו גדולים כעגלים, ונעשו יותר קטנים כעיזים. וקשה דלעיל גבי האפרסקא לשנה ראה ר"א שנתמעטו עד שהחזיקם בידו אחת, ואילו כאן קטנו רק שיהיו כעיזים, ומאי שנא, למה גבי ישראל שחטאו קטנו כ"כ הפירות, ואילו כאן גבי ערביים שצוום ריב"ל קטנו רק קצת. ועיין רש"י דביאר על הא דכתיב כאן לשנה איקלע ר' הייא ביאר דהיינו לסוף שנה, ושלא תאמר דהיינו לשנה הבאה אלא באותו שנה עצמה, וצריך ביאור מה רצה רש"י

לדייק בזה, ולמה גבי האפרסקא דכתיב שם לשנה איקלע ר"א לא דייק כן רש"י. ועיין במהרש"א דביאר רש"י כאן דכוונתו לומר דראה ר' הייא אותם גפנים עצמם שראה ריב"ל שקטנו והו כעיזי, ולפי זה ניהא, דגבי האפרסקא איירי שראה ר"א פירות שגדלו אח"כ, ולא באותם פירות שראו ר' חלבו ור' עזירא ור' יוסי, ולכך לא בא רש"י לדייק שם דהיינו לסוף שנה, דממילא לא איירי באותם פירות שראו אלו, ומשא"כ כאן דאותם פירות עצמם ראו דייק כן רש"י, וממילא לא קשה מידי מה גבי אפרסקא נתמעטו כ"כ יותר מן הגפנים, דלא איירי באותם פירות, ואילו באותם פירות הרי זה מעשה ניסים ממש, ומשא"כ פירות אחרים אין זה נם אלא מיעוט ברכה. ומה שבשניהם כתיב לשנה ומניין לו לרש"י לדייק רק גבי הגפנים, אפשר דכך דרכם של אפרסקים שגדלים מהר יותר מן הגפנים, ולכך אפי' בסוף אותה שנה כבר

גדלו אחרים, ומשא"כ הגפנים גדלים יותר זמן ואין מספיקים לגדול באותה שנה אחרים, ולכך דייק רש"י רק היכא דחידוש יש בדבר.

שפג. בגמ' בישיבתה של צוען בית פאה עושה שבעין כורין דתניא אמר ר' מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן וכו' ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים. היינו דכל הלימוד כאן הוא בכ"ש, דאם בבית שאן שבעין כורין כ"ש במצרים וכ"ש בצוען. וצריך ביאור דא"כ איך למידים דבצוען יש רק שבעים כורין, הרי אם היא באמת מעולה כמו שאמרו ודאי מוציאה יותר משבעים, וממילא גם כל החשבון שממנו למדו דארץ ישראל בברכותיה מוציאה חמשת ריבוא כורין אינו מדוייק אלא הרבה יותר. וצריך לומר דבאמת אין דברי מימרא בא לומא המספר שיש בארץ ישראל בברכותיה, אלא רק כדי שנבין כמה לכל הפחות היה פירות בארץ ישראל

בברכותיה, ובאמת שהרבה יותר מזה היו.

מסכת נדרים

דף ב ע"א

א. במשנה האומר לחברו מודרני ממך מופרשני מרוחקני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור. היינו דגם בכהאי גוונא הוה נדר והוא מדין ידות נדרים כדמפרשים רש"י והר"ן. וביאר הר"ן דבאמת גם ידות נדרים מדאורייתא הוה נדר, ורק יש ג' אופנים של נדרים דאורייתא, עיקר הנדר כינויים וידות, ואין בהם חילוק לדינא. אבל א"כ צריך ביאור למה נקטו במשנה לשון אסור, דמשמע דאין זה נדר לכתחילה, רק דאם אמר מ"מ נאסר עליו מדין נדר, ולמה לא נקטו ואמרו וכן האומר לחברו וכו' הוה נדר, ומחו דנקטו בלשון אסור, דמשמע כמו פטור אבל אסור. וצריך לומר דכן אין לחשוש ללשון זה של אסור, דהרי לא מיירי באיסור שאין לעשות דיש בו נפק"מ בין לכתחילה לדיעבד, אלא דכך הוא דין נדר דאם הוא חל

ממילא נאסר הדבר, וממילא אין חילוק אם נקטו הוה נדר לאם נקטו אסור, דבשניהם פירוש הדבר דחל הנדר, ונקט אסור כיון דכבר אמר מעשה במי שאומר כך וכך, ממילא כבר נקט על זה התוצאה דהוא אסור, ורק כשאומר דין בסתם כגון 'כינויי נדרים' מה דינו נוקט בלשון 'כנדרים' והיינו דהוה נדר.

דף ב ע"ב

ב. בגמ' פתח בכינויין כל כינויי נדרים ומפרש ידות האומר לחברו וכו'. היינו דקשיא לגמ' למה פירש ידות קודם שפירש כינויין שהביא ברישא, ועוד הקשו למה לא כתב כלל ידות קודם שהתחיל לפרשן. ובאמת נראה דהיה אפשר לתרץ בפשיטות ב' קושיות אלו, דהתנא דמתניתין רצו להביא כל הדינים של נדרים, ולכך אמר דכל כינויי נדרים הם כנדרים, ודבר ברור הוא מה הם כינויין רק דלא ביאר עדיין דוגמאות לכך, ומשא"כ בידות אין זה

ברור כ"כ מה הן ידות עצמן
 דיש ידות שאין זה ברור לאסור
 בהם, וכמו שהביאו במנודה אני
 לך שאין זה ברור דלשון נדר
 הוא, ולכך ביאר הלשונות עצמן
 מה דינם כנדרים ומה אין ברור
 שדינם כנדרים, והיינו שבאמת
 אחר שאמר כל כינוי בא לומר
 דידות נדרים כנדרים רק דהיות
 ואין הדין שוה בכלם פירט
 הדבר ופירשו, וממילא לא קשה
 מידי דבאמת לא בא לבאר דבר
 קודם שביאר הדבר הראשון,
 דאין זה ביאור גרידא, וגם ניהא
 מה דלא אמר קודם לכן ידות
 נדרים כנדרים, דבאמת אמרן
 רק בפירוט הדברים ולא בכלל
 גרידא, וצריך ביאור למה לא
 תירצו כן בגמ', וצ"ע.

ג.

בר"ן ד"ה אידי דתנא נדרים
 בסו"ד וכן בשבועה שאמר
 שבועה כבר זה עלי כיון שפיו
 ולבו שוין לאסור אכילתו
 מכבר זה בשבועה מהני מדין
 יד. היינו דבאמת אין שבועה
 בלשון נדר מעיקר שבועה הוא,
 אלא מהני מדין יד שבועה.
 משמע מדברי הר"ן כאן דיש

ידות לשבועות, דאל"כ איך
 מהני שבועה זו מדין יד, אלא
 ודאי כשם שאיכא ידות נדרים
 כך איכא ידות שבועות. וא"כ
 קשה דעיין בתוד"ה ומאי שנא
 בסו"ד דכתב שם דמה שלא
 אמרו גבי שבועות כינויי
 שבועות כשבועות כמו שאמרו
 גבי נזירות (נראה מדברי התוס')
 שם שהיה לו גירסא במשנה גבי
 נזירות כינויי נזירות כנזירות),
 זהו משום דכיון שלית בהו
 בשבועות ידות לכך לא חשו
 להזכיר דמיירי בכינויי, אלא די
 לומר שבועות כשבועות דודאי
 הכוונה לכינויים דממילא לית
 ביה ידות. היינו דתוס' כתב
 בהדיא דאין ידות בשבועות
 וא"כ איך אמר הר"ן כאן דמהני
 שבועה זו מדין ידות, דלא
 מסתבר לומר דנחלקו בזה אם
 איכא ידות גבי שבועות או לא,
 וצ"ע.